

keerden in het verleden in een vergelijkbare situatie: zij gaven hun cultuur op door Westerse invloeden. De laatste jaren bestaat bij deze volkeren echter weer grote belangstelling voor hun 'roots'. Door documentatie van de talen blijft het voor de Nambikwara mogelijk om, net als zij, terug te grijpen op hun oorspronkelijke cultuur. Wetzels verwacht de Indianen bovendien ter plaatse te kunnen helpen. "Deze mensen hebben iemand nodig die voor hun belangen opkomt. Wij hopen door onze aanwezigheid daar die functie te kunnen vervullen. Talen sterven in een moordend tempo uit, maar de positie van inheemse volkeren staat niet hoog op de politieke agenda. Het heeft iets wrangs: als de reuzenpanda het loodje legt, staat de wereld op z'n kop, maar als een volk verdwijnt maalt niemand erom."

Drie leden van het team nemen elk een Nambikwara-taal uit een verschillende groep onder de loep: het Latundê, het Sararé en het Sabanê. Het aantal native speakers bedraagt respectievelijk 20, 81 en 15. Gabaseerd op deze studies wil de vierde onderzoeker een soort proto-Nambikwara samenstellen, een Nambikwara-oertaal. De vijfde tenslotte is een antropoloog. Hij bestudeert de relatie tussen het verdwijnen van talen en het opgeven van eigen cultuur. Wie de taal niet meer spreekt, heeft immers ook geen woorden meer voor cultuur-eigen voorwerpen of verschijnselen. "Van de Sabanê-sprekers zijn er maar twee die hun taal dagelijks gebruiken. De anderen zijn overgestapt op een belabberd soort Portugees." De Nambikwara lijden volgens Wetzels aan een cultureel minderwaardigheidscomplex. Hun toekomst is zorgwekkend, omdat zij hun eigen cultuur opgeven onder druk van hun omgeving. "Een Indiaan heeft daar niets aan. Hij heeft geen enkele op de Westerse samenleving toegesneden opleiding genoten en belandt daardoor aan de onderkant van die samenleving." Er

zijn schrijnende gevallen bekend waarin Indianendorpen werden uitgemoord. Vaker verruilen zij hun vrijheid vrijwillig, of bij gebrek aan keuze, voor Westers voedsel -sterke drank is ook gewild- of voorwerpen. "Als er een weg wordt aangelegd, dienen Indianen zich vaak zelf aan als arbeidskracht. Alleen: ze geven de brui aan hun verantwoordelijkheden binnen het dorp. Op die manier raakt hun samenleving ontwricht."

Amunhajnláhsiawtān!

Nambikwara-talen blinken niet uit in eenvoud. Om te beginnen is de morfologie (woordvorm) veel ingewikkelder dan in het Nederlands. In onze taal is de volgorde van woorden essentieel voor de betekenis. In Nambikwara-talen is het woord het uitgangspunt. Door allerlei onderdelen -'partikels' genoemd- aan het woord te plakken, krijgt het woord de betekenis van een zin. Een voorbeeld uit het Latundê geeft een kijkje in de keuken van die taal: 'Amunhajnláhsiawtān'.

Het hoofdwoord in deze is 'hajn', wat zoveel betekent als zingen. De andere lettergrepen zijn aangehangen partikels. De complexiteit ontstaat enerzijds, omdat de Nambikwara een aantal verplichte partikels kennen, die ons vreemd zijn. 'Siaw' is het zogenoemde 'evidentialiteitspartikel'. Alles wat je zegt, moet een graad van zekerheid in zich dragen. Latundê onderscheidt er in elk geval vier, uiteenlopend van 'Ik heb zelf gezien dat...' tot 'Iemand heeft gehoord dat...' 'Siaw' geeft aan dat de bewering over het zingen 'van horen zeggen' is.

Anderzijds is er de uitspraak, die de talen ingewikkeld maakt. In de Nambikwaratalen is de toonhoogte van belang voor de betekenis. Wetzels: "Wij vermoeden dat Nambikwara een pitchaccenttaal is. Hierbij wordt de beklemtoonde lettergreep sterk in toon verhoogd. Dat zie je ook bij andere talen gebeuren,